

MONUMENTENROUTE ZANDVOORT

HAARLEMMERSTRAAT ZANDVOORT

Een uitgave van het
Zandvoorts Museum
Behoud Zandvoorts Cultureel Erfgoed
Genootschap Oud Zandvoort

In het kader van de
Open Monumentendagen Zandvoort
10 en 11 september 2022

www.zandvoortsmuseum.nl

Open Monumenten Zandvoort 2022

Zandvoort, een dorp om van te houden. Gelegen in een prachtig natuurgebied tussen duinen, strand en zee.

Een dorp waar gewoond en gewerkt wordt. Een dorp met een levend verleden. Een dorp met prachtige monumentale panden, rijksmonumenten en gemeentelijke monumenten. Dit jaar leggen wij de focus op de Haarlemmerstraat met de vele fraaie verandawoningen, waar vroeger vakantie werd gevierd.

De meeste huizen zijn gebouwd in het begin van 1900. De huidige eigenaren koesteren hun woningen, al dat moois willen we door middel van deze route aan u laten zien.

Geniet van de monumentale wandeling in Zandvoort. Niet alleen tijdens de landelijke monumentendagen, maar eigenlijk het hele jaar rond.

“Als ik iets moois wil laten zien in Zandvoort, neem ik mijn vrienden mee voor een wandelingetje door de Haarlemmerstraat. Het is daar waar je de grandeur van vroeger het meest terug ziet. Kijk naar de veranda's, de hekwerken, de tuinen en de gevels. Er is ook zoveel te fantaseren over de namen van de huizen. Waarom heet dat ene huis Warda bijvoorbeeld. Dan bedenk ik gewoon hoe de mensen daar in de vorige eeuw leefden”.

(K. Loos)

2

Zandvoort bij de zee
 We gaan naar Zandvoort bij de zee
 Met vader, met moeder
 met broertje en met zusje
 ome Piet, tante Griet
 en het hele familie husje
 We gaan naar Zandvoort bij de zee
 We nemen broodjes en koffie mee
 Oh het is zo'n zaligheid
 wanneer je van de duin af glijdt
 In Zandvoort bij de zee

(Louis Davids 1915)

Van vissersdorpje tot badplaats

Tot aan de negentiende eeuw was Zandvoort een klein vissersdorpje waar mensen moesten vechten voor hun bestaan. De Zandvoorters leefden vanwege een slechte verbinding met het achterland in een behoorlijk isolement en waren arm. In de negentiende eeuw kwam hier verandering in. De duingronden bleken behoorlijk vruchtbaar te zijn voor de aardappelteelt. De duingronden werden ontgonnen ten behoeve van de akkerbouw en de aardappelteelt nam een hoge vlucht. Daarnaast ontwikkelde Zandvoort zich tot een geliefde badplaats. Onder leiding van ambachtsheer jhr. W.Ph. Barnaart werd er in 1825 een Badhuis aan de kust gebouwd. Er werd een nieuwe klinkerweg (de Zandvoortselaan) in gebruik genomen en Zandvoort kwam uit haar isolement.

Het baden vond in die tijd voornamelijk plaats in het Badhuis. Het zeewater werd met paard en wagen uit de zee gehaald en naar het Badhuis gebracht. Daar kon de welgestelde burger kiezen uit warme of koude zeewaterbaden, een zeewaterdouche nemen of het zelfs drinken. Halverwege de negentiende eeuw verschenen er gezelschapswagens (de badkoets of babbelkoets) waar 8 tot 10 personen het strand op werden gereden. Men kon onder toezicht van een badman of badvrouw zich in een gehuurd badkostuum onderdompelen in de zee. De meeste families logeerden hier 3 à 4 maanden en kochten vaak een tweede huis in Zandvoort.

3

Aan de voorzijde bij de Swaluestraat lag de boerderij Saase.

De gevelsteen van het oude raadhuis.

De Grote Krocht.

nr. 33 Villa Lands End.

Het Zandvoorts Museum is het startpunt van de wandelroute

1 Steek vanaf het Zandvoorts Museum de Swaluestraat over richting Kleine Krocht.

U loopt langs het nieuwe gedeelte van het raadhuis dat later is aangebouwd aan het oude raadhuis. De straatnaam Kleine Krocht werd net als de Grote Krocht al voor 1900 gegeven vanwege het stuk weiland (croch) wat destijds daar aanwezig was. Aan de Kleine Krocht lag de boerderij van Nelletje Koning-Zwemmer achter de noordelijke dorpsweide. In deze boerderij heeft Jozef Israëls bij Nelletje in 1855 door gezondheidsomstandigheden een poosje geloged. In 1901 nam Van Saase de boerderij over.

2 Loop de Kleine Krocht door, op de muur van het oude gedeelte van het raadhuis is de gevelsteen van het raadhuis.

3 Steek bij de fontein van het raadhuis, een geschenk (1948) van de burgers aan burgemeester van Alphen, de Haltestraat over. Loop langs supermarkt AH waar ook het bronzen beeld 'Het Gezin' staat van de beeldhouwer Hans Bayens, richting de Grote Krocht. Blijf aan de linkerkant lopen.

4

4 De Grote Krocht was oorspronkelijk een woonstraat voor de gegoede burgers. Er stonden grote woningen met lange voortuinen met een serre of loggia. Aan de zuidzijde was nog geen bebouwing daar lag net als bij de Kleine Krocht, ook een groot weiland. Later werd de Grote Krocht een winkelstraat.

Op de Grote Krocht bij nummer 25 is aan de muur een gevelsteen aangebracht.

Deze gevelsteen werd op 5 mei 1995 onthuld ter herinnering aan 'De Kleine Patriot', het illegale verzetsblad. De plaquette is ontworpen door Jac. van den Bos uit Haarlem. Hij was in de WOII politiek tekenaar van De Kleine Patriot. Het blad werd uitgegeven door de gelijknamige illegale groep o.l.v. Arend Bos die in de oorlogsjaren in en rond Zandvoort opereerde. Als ondertitel kreeg het blad mee 'Het populaire blad voor Zandvoort'.

5 Loop de Grote Krocht uit en steek de Cornelis Slegersstraat over, blijf links de weg volgen. U passeert diverse monumentale woningen.

6 Steek de Cor. Slegersstraat weer over, aan de linkerkant bevindt zich Theater De Krocht. Blijf nog steeds aan de linkerkant lopen.

5

Van Kerk naar Theater

St Agatha Kerk.

Kerk nog eenzaam in het duin.

Theater De Krocht.

In 1824 wordt het arme vissersdorp Zandvoort 'ontdekt'. Het dorp trekt vele badgasten. Uit het hele land maar ook daarbuiten. Deze zomerwoningers, waaronder zeker ook katholieken, willen hun godsdienstplichten kunnen vervullen. De tijd van de schuilkerken is voorbij. Hier en daar verrijzen nieuwe kerkgebouwen. Op 3 Maart 1854 gaat de eerste spade de grond in voor de St. Agathakerk. Op 18 April wordt de gedenksteen gelegd die nog steeds aanwezig is aan de linkerkant van Theater De Krocht. Door de steenkapper Toepoel laat de pastoor l'Ami boven de ingang van de kerk de woorden inkappen: Sanctuarium meum metuite, hetgeen vertaald betekent 'Hebt eerbied voor mijn heiligdom'. De tekst is nog te zien boven de ingang van het gebouw De Krocht.

In 1906 wordt door aannemer A. Slegers het gebouw aan de westzijde voorzien van een uitbouw, tegenwoordig is dat de ingang naar Theater De Krocht.

Het doek valt voor de voormalige R.K. kerk. Het wordt eerst nog gebruikt als Patronaatsgebouw. In 1980 wordt het gebouw verkocht aan de gemeente en krijgt het de naam "Verenigingsgebouw De Krocht". De culturele functie van De Krocht is groot en langzaam verandert de naam van het verenigingsgebouw in Theater De Krocht.

Meer informatie over 'Van kerk naar theater ga naar 'de pagina's 28-29 -30.

6

De tweede St. Agathakerk.

Haarlemmerstraat als zandpad.

7 De tweede St. Agathakerk is iets verder, u loopt nog steeds aan de linkerkant van de Grote Krocht.

Tijdens de Open Monumenten Dagen is de Katholieke kerk open en kunt u de prachtige glas in loodramen, de Kruiswegstaties van Lambert Louijzen en het schilderij 'Christus aan het Kruis' van J.A. Kruseman bewonderen.

8 Na een bezoekje aan de St. Agathakerk steekt u de Koninginneweg over en loopt u rechtdoor naar de Haarlemmerstraat. Blijf nog steeds aan de linkerkant lopen. Daar zijn 31 woningen een Gemeentelijk monumenten, 5 woningen zijn in deze straat Rijksmonumenten (20-22-37 en 43-51).

In de geschiedenis gaat de Haarlemmerstraat terug tot 1828, als verbindingsweg tussen Haarlem en Zandvoort. In 1881 werd deze weg de "Haarlemmerstraatweg" genoemd. In de 19de eeuw werd verharding van de verbindingsweg noodzakelijk geacht, omdat de belangstelling voor Zandvoort als badplaats snel groeide.

Tussen 1824 en 1828 werd op initiatief van enkele notabelen de zandweg bestraat. Men noemde het de Zandvoortselaan – Haarlemmerstraat. Tegelijkertijd werd de Zandvoortselaan doorgetrokken middels een 'hoge weg' over het duin richting de kust ter ontsluiting van Hotel Groot Badhuis.

7

Omstreeks 1900 kwam er bebouwing langs de Zandvoortselaan, Haarlemmerstraat en de Hogeweg bestaande uit badvilla's en pensions in de typische badplaatsarchitectuur met erkers en veranda's

Haarlemmerstraat – Warda – (voorheen nummer 2) is gebouwd in 1895 en is één van de oudste huizen van de straat. Het heeft op het dak een prachtige versiering met de naam Warda. Als u goed kijkt ziet u een vrouw met lange gekrulde haren en een zeemeerminnenstaart. Warda is een Germaanse naam en staat voor hoeder of bewaarder.

9 Blijf aan de linkerkant van de Haarlemmerstraat en loop de straat uit tot aan de verkeersrotonde. Sla vervolgens links af de Kostverlorenstraat in. Op de hoek staat een witte villa met de naam Tol. Deze naam verwijst naar de tramhalte de Tol.

Aan het eind van deze wandelroute staan nog meer monumentale woningen van de Haarlemmerstraat beschreven.

8

De Tol

Met de aanleg van de Zandvoortselaan werd om de kosten van de aanleg en onderhoud van de straatweg tolgeld geheven. Er waren twee Tolhuizen één bij de oude herberg het Haringbuijs en één op de hoek van de huidige Tolweg/Zandvoortselaan. Begin 1914 werd de Tol opgeheven en het tolhuisje in Zandvoort werd in 1919 afgebroken. De Tolweg is vernoemd als herinnering aan de Tol.

De Kostverlorenstraat

De Kostverlorenstraat heeft diverse monumentale villa's. De villa nr 18 'Het huis met de vijver' voorheen villa 'Nevermind' werd in begin 1914 gebouwd op een duintop voor Nicolaas Adr. Bernard. Inmiddels is het huis geheel ingebouwd geraakt door de uitbreidingen van Zandvoort. De villa had aan de overkant van de weg een grote tuin met een vijver.

De Kostverlorenstraat 1900 met op de voorgrond het Kostverlorenpark.

Het huis met de vijver.

9

De Berk (nr. 102).

De Beatrixboom.

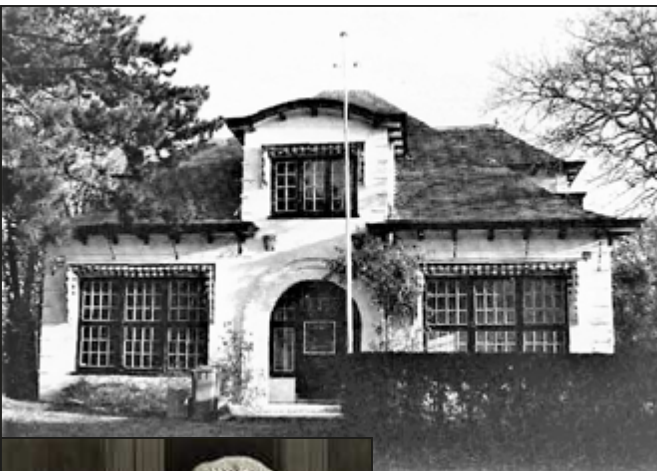
Boom als kunstwerk.

In de Kostverlorenstraat staan villa's met op de gevel bomennamen het zijn de nummers 100, 102, 115, 117.

10 Bij de kruising Kostverlorenstraat, Julianaweg, Van Uffordlaan staan in het plantsoentje twee bijzondere bomen: De Beatrixboom met op een paal het logo en een dode boom, na verwijderen van de bast, de stam door een kunstenaar bewerkt is.

De Beatrixboom is een Tilia Americana Nova (Lindeboom) en is in 1988 geplant als aandenken van de kroning van Beatrix als Koningin. Het materiaal van het embleem was brons en is in 2011 waarschijnlijk door koperdieven meegenomen. Op de Open Monumenten dag 2012 werd het embleem weer door de gemeente herplaatst.

10

Het huis van Herman Heijerman.

11 Blijf aan de linkerkant van de Kostverlorenstraat lopen in de bocht aan de overkant van de straat op nr. 105 staat een villa met op het dak 'gouden' ballen.

Voorheen stond daar de woning van de toneelschrijver Herman Heijermans (1864-1924). Het bestuur van Genootschap Oud Zandvoort heeft in 1995 de Minister van W.V.C. verzocht de villa 'De Zandhoeve' aan te wijzen als beschermd monument. Helaas is het GOZ niet gelukt om de villa te redden. In 1996 werd het pand gesloopt en kwam er een nieuwe villa voor in de plaats.

12 Blijf aan de linkerkant van de Kostverlorenstraat lopen. Ter hoogte van de nieuwbouw stond vroeger het huis 'De Klaproos' en werd de straat Kostverlorenstraatweg genoemd.

'De Klaproos' was een prachtige woning met veel grond er omheen.

11

Amsterdamse Vakantiekolonie.

het Plantinghuis/Spalier.

Loopt u iets verder door dan ziet u ook aan de overkant op nr. 95 de voormalige Amsterdamse vakantiekolonie, later het Plantinghuis en/of Het Spalier Het is een Rijksmonument waarin nu appartementen zijn gebouwd.

Vorbij de ingang naar de Max Euwestraat staat op de hoek op nr. 91 een prachtige villa en werd ontworpen door architect Jacob London. Zijn gebouwen vertonen kenmerken van het expressionisme met elementen van de Art Deco.

Kostverlorenstraat 91.

12

Vakantiekolonie Frisia later kinderpensioen Groot Kijkduin.

13 U loopt nog steeds aan de linkerkant van de Kostverlorenstraat, ga naar de eerste straat links de Julianaweg en sla deze weg in. Op de hoek staat een monumentaal pand. Het was ook een vakantiekolonie genaamd Villa Frisia.

14 Loop de Julianaweg in en ga vervolgens naar de eerste straat rechts; de Emmaweg. Schuin op de hoek Julianaweg/Emmaweg staat een Gereformeerd kerkgebouw. Dit kerkje heeft nu de functie van wonen en er zijn appartementen in gevestigd.

Het pand is nu in woningen onderverdeeld en er is een dokterspraktijk in gevestigd.

De voormalige gereformeerde kerk.

13

Gedenkstenen Hobbemastraat.

Het Diaconiehuus/Hulsmanhof.

15 Loop de Emmastraat uit en steek recht de Koninginneweg over naar de Ostadestraat. Ga bij de eerste straat van de Ostadestraat naar rechts en loop dan de eerste straat links in naar de Hobbemastraat.

De gemeentewoningen in de Hobbemastraat zijn in 1914 gesticht door het gemeentebestuur Zandvoort. Op de muur van het laatste huis, rechts, is een plaquette en het jaartal te zien.

16 Loop de Hobbemastraat uit en ga dan naar links de Hulsmanstraat in.

Deze straat is vernoemd naar de Zandvoortse predikant Hulsman. Hij heeft veel voor de diaconie van de destijds Hervormde (nu Protestantse) kerk betekend. Hij was o.a. de initiatiefnemer van het Diaconiehuus (1899) die in de achterliggende Nieuwsstraat/Diaconiehuusstraat gebouwd. In 1983 werd het gebouw afgebroken t.g.v. nieuwbouw voor één- en tweepersoonshuishoudens.

14

Op 30 september 1983 werd het nieuwe woningcomplex Hulsmanhof opgeleverd aan het bestuur van de woningbouwvereniging EMM. Dit was het eind van "Het monument van liefde".

De eerste steen is te vinden aan de ingang rechts naast de voordeur van het Hulsmanhof.

17 Na het bezichtigen van de 1ste steen loopt u langs de oostkant de Diaconiedwarsstraat door. Dan neemt u de eerste straat links de Diaconiehuusstraat waar destijds veel winkels gevestigd waren.

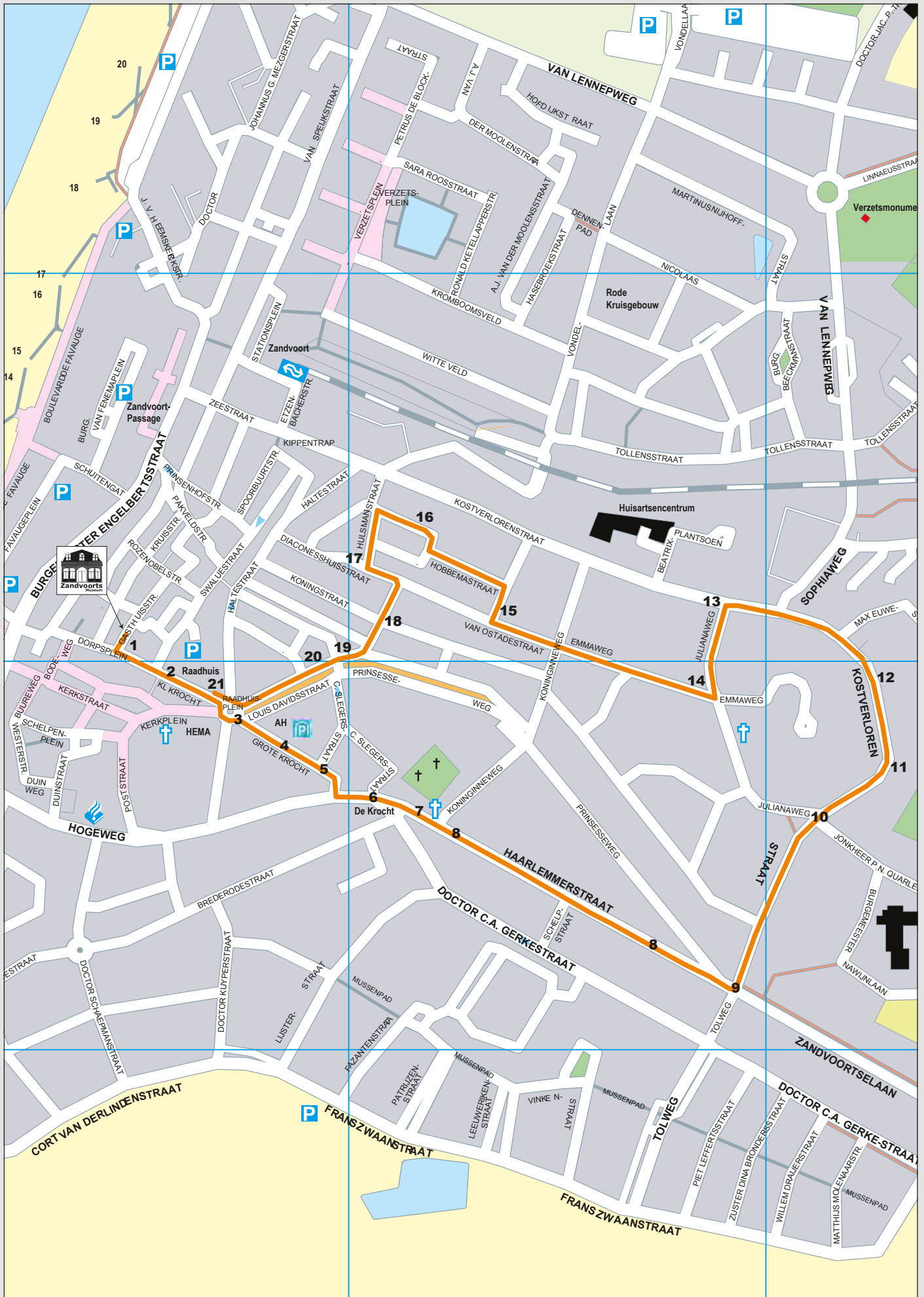

Op de hoek van de straat stond bakker Keur en tegenover de bakker was kruidenier Zonneveld en iets verder de melkwinkel van Louis v.d. Mije.

15

Monumenten wandelroute 2022

Het Zwarte Veld.

De straatnaam werd in 1966 door Heintje Davids (zuster van Louis) onthuld.

Toen nog de Tramstraat.

18 Als u een stukje door de Diaconiehuistraat loopt gaat u naar rechts de Oosterstraat in en loopt u rechtdoor richting de Prinsesseweg. Waar nu een parkeerplaats is werd vroeger Het Zwarte Veldje genoemd.

Loop rechtdoor naar de Prinsesseweg richting Louis Davidsstraat.

Het Zwarte Veld is nog steeds het laagstgelegen gebied van Zandvoort en werd vroeger gebruikt als opvang voor het overtollige regenwater. Ook de houten rollen, die gebruikt werden om de bomschuiten over het strand naar zee te rollen, werden 's zomers ondermeer in het moerassig duingebied van het Zwarte Veld opgeslagen. In 1895 werd het eerste riool aangelegd en werd in het Zwarte veld geloodst. Het Zwarte veld is nu een parkeerterrein en eronder is een overloopbassin gemaakt.

19 Als u op de Prinsesseweg voorbij het speeltuintje loopt, staat de millennium boom met een bijzonder hekwerkje er omheen.

Deze gedenkbom is een Tilia Cordata (Lindeboom) en is gepland tijdens het millennium 2000 en is nog niet zo oud. Deze boom heeft de kap voor het LDC-project overleefd en is op deze plek blijven staan.

18

20 De Louis Davidsstraat was voorheen de Tramstraat en is zo genoemd omdat het de eindhalte (1899-1965) was van de tram Amsterdam-Haarlem-Zandvoort. In 1966 werd de straatnaam door Heintje Davids (zuster van Louis) onthuld.

21 Vervolgens loopt u langs het HDMZ-museum richting Raadhuisplein. Bewonder tenslotte nog de bouwstijl van de huizen rechts aan de Louis Davidsstraat.

22 Het eindpunt van de wandeling is in zicht. Aan het eind van de Louis Davidsstraat steekt u de Haltestraat over.

Wij hopen dat u heeft genoten van de wandeling én van de rijke geschiedenis van Zandvoort.

19

De Haarlemmerstraat

De Haarlemmerstraat heeft veel woningen met veranda's.

Haarlemmerstraat werd bestraat.

Warda is een Germaanse naam en staat voor hoeder of bewaarder.

De geschiedenis van de Haarlemmerstraat in Zandvoort

De Haarlemmerstraat werd tot 1881 "Haarlemmerstraatweg" genoemd. In de geschiedenis gaat deze straat terug tot 1828, als verbindingsweg tussen Haarlem en Zandvoort.

1900

De Haarlemmerstraat werd bebouwd. In 1899 stonden er negen villa's. In de winter werd het aantal huizen vergroot met 15 villa's. Deze werden ingericht voor de verhuur.

De Haarlemmerstraat had een grote aantrekkingskracht. Wanneer het 's avonds te koel was om aan zee te zitten, was het daar fijn om buiten te genieten. De straat was druk aangezien het de enige weg was naar Haarlem. Ook de tram, gelegen achter de huizen, gaf veel gezelligheid. De meeste gebouwen waren en zijn nog voorzien van veranda's en tuintjes, waardoor ze een charmant aanzien krijgen.

Het begon als zandpad

De Zandvoortselaan/Haarlemmerstraat werd destijds "de Santvoorder Wech" genoemd en verbond de dorpskern van Zandvoort en de stad Haarlem. Het zandpad liep vanaf Zandvoort door de duinen naar Haarlem en kwam uit op de belangrijke Herenweg. Via deze zogenoemde visserspaden brachten de vislopers de verse vis naar de vishal op de Grote Markt in Haarlem.

20

In de 19de eeuw werd verharding van de verbindingsweg noodzakelijk geacht, omdat de belangstelling voor Zandvoort als badplaats snel groeide. Tussen 1824 en 1828 werd de Santvoorder Wech op initiatief van enkele notabelen bestraat. Men noemde het de Zandvoortselaan – Haarlemmerstraat. Tegelijkertijd werd de Zandvoortselaan doorgetrokken middels een 'hoge weg' over het duin richting de kust ter ontsluiting van Hotel Groot Badhuis.

Omstreeks 1900 kwam er bebouwing langs de Zandvoortselaan en de Hogeweg bestaande uit badvilla's en pensions in de typische badplaatsarchitectuur met erkers en veranda's.

Haarlemmerstraat 6 Warda

Gebouwd in 1895. Haarlemmerstraat 6 (voorheen nummer 2) is een van de oudste huizen van de straat en heeft op het dak een prachtige versiering met de naam Warda. Als je goed kijkt zie je een vrouw met lange gekrulde haren en een zeemeerminstaart.

21

Haarlemmerstraat 8

Haarlemmerstraat nummer 4 en 6 (later nummer 8 en 10) waren twee verandawoningen met de namen Buitenzorg en Helena.

Bij Haarlemmerstraat 8 en 10 is een brand geweest, het huis werd opnieuw opgebouwd helaas niet meer in de oorspronkelijke stijl.

Het woonhuis hoek Koninginneweg/Haarlemmerstraat werd gesloopt. In het woonhuis woonde Isaac Agsteribbe met zijn gezin.

De bebouwing die teruggeplaatst werd paste niet in het straatbeeld.

Haarlemmerstraat 12-14-16-18

Zijn in 1908 gebouwd en alle vier de woningen hadden een bloemennaam. De nummers 16 en 18 zijn later samengevoegd als hotel 'd'Instuijf' de naam staat nog steeds in het glas in loodraam vermeld. Alle vier de woningen zijn gemeentelijk monument.

Haarlemmerstraat 21

Deze woning is een mooi voorbeeld hoe men een pand kan verbouwen met een extra verdieping met schuin dak en daarbij is de originele stijl behouden.

22

Haarlemmerstraat 20-22 (rijksmonument)

Dubbele verandawoning met erfscheiding gebouwd omstreeks 1900 en gelegen aan de zuidzijde van de Haarlemmerstraat. Aan beide zijden van deze straat werden omstreeks deze periode vele verandawoningen gebouwd. De voortuinen worden door een ijzeren tuinhek op een bakstenen muurtje van de openbare weg gescheiden. Bij nummer 22 (oostelijke woning) is het tuinhek en muurtje nog oorspronkelijk. De gevels zijn opgetrokken in gewitte baksteen met gepleisterde decoratie. De voorgevel (N) wordt afgesloten door een kroonlijst en telt per woning vier vensterassen waarvan de tweede as vanaf de zijgevel een paneeldeur bevat en de flankerende assen zijn voorzien van stolphdeuren met glaspanelen. Het dakschild boven de voorgevel heeft vier kapellen onder in oorsprong zinkgedekte zadeldaken.

23

Haarlemmerstraat 27 (gemeentelijk monument)

Het woonhuis heeft een vooruit gebouwde serre over de volle breedte van het pand, waarin centraal de voordeur is opgenomen. Als mogelijk het op één na oudste pand van de Haarlemmerstraat (bouwjaar omstreeks 1875) had oorspronkelijk een koetshuis en een paardenstal.

Het metselwerk is uitgevoerd in; metselwerk met een pleisterlaag en wit geschilderd. Alleen de ramen van de dakkapellen en het centraal geplaatste dakhuis bezitten nog de originele indeling; de drie genoemde elementen zijn voorzien van tentvormige daken.

Haarlemmerstraat 37 (rijksmonument)

Verandawoning "Fleur", nu Domburg geheten. Gelegen aan de noordzijde van de Haarlemmerstraat 37. Gebouwd in 1906 naar ontwerp van W.F. Doeglas in de trant van de Art Nouveau.

De woning is van cultuurhistorische waarde als bijzondere uitdrukking van een typologische ontwikkeling van het woonhuis omstreeks 1900.

24

Haarlemmerstraat 44 en 46 (rijksmonument)

Dubbele verandawoning. Huisnummer 44 "Summerhouse" en huisnummer 46 "Nos vacances".

Deze woningen zijn gebouwd omstreeks 1910 in de stijl van de Art Nouveau. De dubbele verandawoning staat aan de zuidzijde van de Haarlemmerstraat en vormt een hoekwoning. Aan beide zijden van deze straat zijn omstreeks deze periode vele verandahuizen gebouwd. De beide woningen zijn ten opzichte van elkaar gespiegeld. Nummer 44 is de westelijke woning op de hoek.

Nummer 46 is de oostelijke variant die van de twee woningen de meeste wijzigingen heeft ondergaan.

Het interieur van nummer 44 verkeert nog grotendeels in de originele staat en bevat onder meer de oorspronkelijke schuifdeur met glas in lood. In de voorkamer een schouw met marmer bekleed en in de keuken een nostalgische glazenkast.

Shanghai: op de Happy Street World Expo 2010 zijn de twee huizen Haarlemmerstraat 44 en 46 nagebouwd.

25

Haarlemmerstraat 66

Tijdens een luchtgevecht dat op 3 november 1943 boven Zandvoort plaatsvond stortte onder andere een Duits jachtvliegtuig, een Me-109, neer op de woning Haarlemmerstraat 66. Politieagent Borgo, die op no 68 woonde, liep ernstige brandwonden op en hij kon pas maart 1944 het ziekenhuis verlaten. Het woonhuis nummer 66 is opnieuw opgebouwd.

Haarlemmerstraat 78

De in 1902 door aannemer/architect A. Koper gebouwde stijlvolle typische Zandvoortse verandawoningen met gezellige voortuinen, veranda's en besloten achtertuinen op het zuiden. Het pand stond buiten de bebouwde kom midden in de duinen, zoals op de foto nog duidelijk is te zien. Er was verder geen bebouwing tot de gemeentegrens van Zandvoort (300 m verder richting de zee). Het lag dus buiten de bebouwde kom, maar was al wel op het elektriciteitsnet aangesloten.

Villa Salve en Johanna 2010.

26

Lijst van rijksmonumenten en gemeentelijke monumenten

Rijksmonumenten zijn monumenten die beschermd worden omdat ze van nationaal belang zijn. Gemeentelijke monumenten worden beschermd omdat ze van gemeentelijk belang en beeldbepalend voor een dorp of stad zijn.

Haarlemmerstraat 4 De Zeemeermin	1917	Gemeentelijk monument
Haarlemmerstraat 6 Warda	1895	
Haarlemmerstraat 12-14	1905	
Haarlemmerstraat 15	1900	
Haarlemmerstraat 16-18	1905	
Haarlemmerstraat 17-19	1907	
Haarlemmerstraat 20-22 Pretty Home	1900	Rijksmonument
Haarlemmerstraat 23-25	1910	
Haarlemmerstraat 24	1910	
Haarlemmerstraat 27	1875	
Haarlemmerstraat 32-34	1910	
Haarlemmerstraat 33-35	1904	
Haarlemmerstraat 37 Fleur	1906	Rijksmonument
Haarlemmerstraat 36	1900	
Haarlemmerstraat 38-40	1895	

Haarlemmerstraat 39	1890	
Haarlemmerstraat 41	1900	
Haarlemmerstraat 42	1900	
Haarlemmerstraat 44-46 Summerhouse en Nos vacances	1900	Rijksmonument
Haarlemmerstraat 43-51	1915	
Haarlemmerstraat 48	1910	
Haarlemmerstraat 50	1910	
Haarlemmerstraat 52	1910	
Haarlemmerstraat 54	1901	
Haarlemmerstraat 56	1910	
Haarlemmerstraat 68-70	1910	
Haarlemmerstraat 72-74	1915	
Haarlemmerstraat 76	1915	
Haarlemmerstraat 78-80	1915	
Haarlemmerstraat 86	1903	
Haarlemmerstraat 90-90a	1910	
Haarlemmerstraat 92-94	1905	

27

Van Kerk naar Theater De Krocht

Reeds vóór het jaar 1300 bestond er een nederzetting met een gering aantal inwoners. In de 11de eeuw was er een kapel, waarschijnlijk gebouwd onder het bestuur van de Bisschop van Utrecht. Een paar eeuwen later staat er een dorpskerk waar u nu de Protestantse kerk kunt vinden. Deze kerk is later overgegaan naar de aanhangers van de 'nieuwe leer'. Uit de tijd voor de reformatie is weinig bekend over het godsdienstige leven van de Zandvoortse inwoners.

Omstreeks 1500 is er in Zandvoort geen zelfstandige parochie meer en hoorde het onder de kerk van Haarlem. In 1531 komt er een Haarlems regeringsverbod om naar Santvoort ter predicatie te gaan.

Aan de zijde van de Pakveldstraat is aan de dorpel nog te zien dat daar de ingang voor de gelovigen is geweest. In 1692 komt aan de zelfstandigheid van de Zandvoorts katholieke gemeenschap een einde. Arnoldus Gijsberti-Hodenpijl neemt, als eerste pastoor van de statie Overveen, de zorg op zich van de katholieken van Santvoort en Bloemendaal.

De eerste kerk

In 1824 wordt het arme vissersdorp Zandvoort 'ontdekt'. Het dorp trekt vele badgasten. Uit het hele land maar ook

daarbuiten. Deze zomerinwoners, waaronder zeker ook katholieken, willen hun godsdienstplichten kunnen vervullen. De tijd van de schuilkerken is voorbij. Hier en daar verrijzen nieuwe kerkgebouwen met medewerking en geldelijke steun van de Staat. De Grondwet van 1848 geeft o.a. aan de

Huiskapel

De trouw gebleven katholieken moeten uitzien naar een andere plaats voor het houden van hun godsdienstoefeningen. Op

26 Augustus 1566 krijgt de baljuw en rentmeester van Hendrik van Brederode bevel om van de parochiekapel te Santvoort de kerkelijke gewaden, kostbaarheden en relikwieën en voorwerpen

voor de eredienst bestemd in bewaring te nemen en te inventariseren. Vanaf die tijd tot 1798 volgen de katholieken van Zandvoort (tot 1692 ook de omliggende buurten) de missen en hun samenkomsten in een huiskapel gelegen aan de hoek Pakveldstraat/Haltestraat.

In 1798 slaat de bliksem in de schuilkerk en deze brandt volledig af. Op dezelfde plaats wordt de schuilkerk weer herbouwd en doet tot 1854 dienst. Het pand bestaat nu nog (voorheen café Neuf).

28

katholieken de politieke vrijheid: vrijheid van vereniging, drukpers en onderwijs. Alleen het processieverbod bleef gehandhaafd.

Tot 1851 werd Zandvoort verheven tot een zelfstandige parochie met een eigen kerk en arriveerde de eerste pastoor L 'Ami. Op 9 mei 1852 verschijnt een Koninklijk Besluit, waarbij de 'Roomsche Katholieke Gemeente' van Zandvoort gemachtigd wordt deze grond te aanvaarden.

Jhr. Barnaart laat de grond afbakenen door paaltjes en latten. Op 3 Maart 1854 gaat de eerste spade de grond in en op 18 April wordt de gedenksteen gelegd die nog steeds aanwezig is aan de linkerkant van Theater De Krocht.

Gelijk met de kerk bouwde men de pastorie. Slechts één onaangenaam feit deed zich tijdens de bouw voor. De aannemer gaat failliet en de kerk met pastorie moet worden afgebouwd met de gelden van de borgen.

Hebt eerbied voor mijn heiligdom

Op 28 december 1853 vindt de aanbesteding plaats. De kerk en de pastorie worden op 6 oktober 1854 in gebruik genomen. Opvallend zijn de twee fraaie beelden van Petrus en Paulus

29

op de voorgevel uit het atelier van de bekende architect P. H. Cuypers en vermoedelijk vervaardigd door de beeldhouwer E.F. Georges. Door de steenkapper Toepoel laat de pastoor boven de ingang van de kerk de woorden inkappen: *Sanctuarium*

meum metuite, hetgeen vertaald betekent 'Hebt eerbied voor mijn heiligdom'. De tekst is nog te zien boven de ingang van het gebouw De Krocht. In 1906

wordt door aannemer A. Slegers het gebouw aan de westzijde voorzien van een uitbouw, tegenwoordig is dat de ingang naar Theater De Krocht.

Van Kerk naar theater

De oude kerk wordt in 1930 als Patronaatsgebouw ingericht. De stenen beelden op de gevel en het torentje worden verwijderd. Op 23 juli 1941 laat een zeer laag overvliegend toestel vlak bij de RK-kerk aan de Grote Krocht een viertal bommen vallen. Eén ervan is een zogenaamde kettingbom. Eén bom komt in de Haarlemmerstraat neer en een ander op het Patronaatsgebouw en richt daar een aanzienlijke schade aan. Niet doordat de bom ontplofte maar omdat hij dwars door het gebouw vloog. Na herstel van het gebouw is het tijdens de bezettingsjaren in gebruik geweest als "Wehrmachtshem". Op 6 december 1927 is er een aanbesteding voor een nieuwe RK kerk, een paar meter verderop. Op 13 maart 1928 wordt de eerste steen gelegd en de inzegening is al op 18 juli 1928.

Verenigingsgebouw De Krocht

Het doek valt voor de eerste kerk. Het wordt nog gebruikt als Patronaatsgebouw. In 1980 wordt het gebouw verkocht aan de gemeente en krijgt het de naam verenigingsgebouw De Krocht. De culturele functie van De Krocht is groot en langzaam veranderde de naam van het verenigingsgebouw in Theater De Krocht. De renovatie van het theater is een grote wens.

Aantekeningen: